

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ТА НАУЦІ

Лупаренко Л.А.,

науковий співробітник,

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ДЛЯ ВКЛЮЧЕННЯ ДО ПРОВІДНИХ МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ ДАНИХ

Провідні світові наукометричні бази даних (НБД) забезпечують індексування авторитетних наукових журналів високого рівня, що публікують найбільш значимі для сьогодення результати наукових досліджень. Протягом наступних двох років усі періодичні наукові видання нашої країни мають пройти переатестацію для включення до «Переліку наукових фахових видань України» (<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18>) з присвоєнням категорії «А», «Б» або «В». До категорії «А» належатимуть наукові журнали, проіндексовані у НБД Web of Science Core Collection та/або Scopus. Розглянемо детальніше ці бази даних та критерії добору журналів до них.

I. SCOPUS (<https://www.elsevier.com/solutions/scopus>) – це одна з найбільших НБД рецензованої наукової літератури (наукових журналів, серійних книжкових видань та матеріалів наукових конференцій), що підтримує набір бібліометричного інструментарію для відстеження, аналізу та візуалізації статистичних даних про наукові дослідження. В ній індексується понад 22 800 найменувань журналів від більш ніж 5 тис. видавництв зі всього світу, що охоплюють всі галузі науки, техніки, медицини, а також мистецтва, соціальних та гуманітарних наук. Scopus містить 70 млн. записів, датованих починаючи з 1823 року, 1,4 мільярда посилань, близько 70 тис. інституційних та 16 млн. авторських профілів.

З метою забезпечення якості колекції, представлений в НБД Scopus контент ретельно оцінюється Консультативною радою з відбору контенту (Content Selection and Advisory Board (CSAB)) – незалежною міжнародною групою з 17 вчених, дослідників і бібліотекарів, які представляють основні наукові дисципліни та несуть відповідальність за перегляд усіх запропонованих нових видань. Журнали, що перевіряються CSAB, оцінюються за наступними критеріями у п'яти категоріях (табл. 1):

Таблиця № 1.

Критерії відбору наукових періодичних видань (етап 2):

Категорія	Критерії
Політика журналу	Переконлива редакційна політика Тип експертного огляду Різноманітність географічного розподілу редакторів Різноманітність географічного розподілу авторів
Контент	Академічний внесок у наукову галузь Ясність анотацій Якість контенту та його відповідність тематиці журналу Читабельність статей
Авторитетність журналу	Цитування статей журналу в Scopus Авторитетність редакторів
Регулярність публікації	Відсутність затримок або зупинок у графіку публікації
Доступність в мережі Інтернет	Весь контент журналу доступний в Інтернеті Домашня сторінка журналу доступна англійською мовою Якість домашньої сторінки журналу

II. WEB OF SCIENCE (WoS) (<http://login.webofknowledge.com>) – пошукова платформа, що об'єднує реферативну базу даних наукових публікацій зі статистикою їх цитування та вбудованими можливостями пошуку, аналізу і управління бібліографічною інформацією. Web of Science надає доступ до масштабної колекції науково-дослідної літератури високого класу, зокрема до понад 18 тис. наукових журналів, близько 180 тис. матеріалів конференцій та більш ніж 80 тис. книг з посиланнями на

джерела, датованими від 1900 року до сьогодні.

Web of Science Core Collection складається з каталогів Emerging Sources Citation Index (ESCI), Science Citation Index Expanded (SCIE), Social Sciences Citation Index (SSCI) та Arts & Humanities Citation Index (AHCI).

Emerging Sources Citation Index створено у 2015 році з метою доповнення колекції наукової літератури новими науковими напрямками та розширення бази на глобальному і регіональному рівні. ESCI містить більше 5 тис. рецензованих журналів, з яких понад 60% – з соціальних та гуманітарних наук. Всі журнали, подані редакціями на включення до Web of Science, розглядатимуться для індексації в цьому каталозі, за наступними критеріями (табл. 2):

Таблиця № 2

Критерії відбору до каталогу Emerging Sources Citation Index

Категорія	Критерії добору
Вимоги до англійської мови	Наявні бібліографічні відомості та список джерел англійською мовою (для неангломовних журналів допустимі посилання латиницею).
Електронний формат	Повний доступ до повних PDF-файлів текстів статей на сайті журналу.
Рецензування	Редактори дотримуються чіткої та прозорої процедури розгляду рукописів та утримуються від неправдивих заяв про таку практику.
Положення про редакційно-видавничу етику	Унеможливлення маніпуляцій іменами відомих вчених, надання неправдивих відомостей про їх кваліфікацію або неправомірного надання членства в редакційній колегії. Декларування бізнес-моделі журналу, а саме чи поширюється контент за підпискою або у відкритому доступі, а також чи наявна оплата за опрацювання статей (APC) Унеможливлення усіх форм плагіату та порушення авторських прав.
Розширення колекції WoS	Результати наукових досліджень, що публікуються в журналі, повинні представляти інтерес для наукової спільноти у всьому світі, розширювати наукові напрямки колекції WoS або поглиблювати охоплення бази на регіональному рівні.

Якщо включені до ESCI журнали більше не демонструють відповідність даним критеріям, вони можуть бути повністю виключені з БД Web of Science. З іншого боку, наукові періодичні видання, що демонструють виняткову якість контенту та високі стандарти редакційно-видавничого процесу, можуть бути переведені до каталогів ANCI, SCIE та SSCI, у останніх двох з яких розраховуватиметься імпаکت-фактор. Для включення у ANCI, SCIE та SSCI журнал має відповідати наступним вимогам (табл. 3):

Таблиця № 3.

Критерії відбору до каталогів ANCI, SCIE та SSCI

Категорія	Критерії добору
Видавничі стандарти	Наявність рецензування, положення про видавничу етику, своєчасність публікації відповідно задекларованого графіка (мінімум 20 статей на рік), публікування в друкованому або електронному форматах (XML, PDF), інформативні назви журналів, заголовки статей та анотації, вірні бібліографічні відомості для всіх цитованих посилань та актуальна адреса кожного автора, повні тексти статей доступні англійською мовою, а списки літератури – латиницею.
Редакційний контент	Редактори WoS визначають, чи збагатить базу даних контент журналу, що оцінюється. У журналі мають публікуватись переважно результати наукових досліджень. Такий контент, як новини, коментарі, бюлетені, графіки та реклама не вважаються науковими матеріалами.
Міжнародний склад	Міжнародне різноманіття авторів, редакторів та членів редакційної колегії журналу. Визначається на яку аудиторію орієнтований контент журналу: національну, регіональну або всесвітню. Щорічно до БД включається порівняно невелика частка регіональних журналів.
Аналіз цитування	Розглядається історія цитування авторів та членів редакційної колегії, щоб визначити, чи здатна редакція журналу залучати визначних вчених. Аналізуються тенденції та моделі цитування для визначення вагомості журналу у своїй науковій сфері. Будь-який тип самоцитування є небажаним і вважається свідченням низького визнання журналу науковою спільнотою. Високорейтингові журнали Web Science отримують, як правило, 15% або менше самоцитувань в порівнянні з журналами в своїй науковій сфері.

Включення електронного наукового журналу до НБД WoS та Scopus є важливим етапом його розвитку, оскільки вони використовуються урядовими та спонсорськими організаціями, навчальними та науковими закладами, окремими дослідниками, викладачами, студентами, адміністраторами та бібліотекарями всіх країн світу з метою *пошуку* (опублікованих результатів наукових досліджень за видом, роком, мовою, процитованими джерелами, автором, їхнім місцем роботи та ідентифікатором ORCID, ResearcherID), *відстеження* (основних тенденцій розвитку певної галузі науки, провідних наукових закладів, визначних праць та пов'язаних з ними досліджень), *аналізу* (інфографіки, діаграми, таблиці) та перегляду *показників цитування* (статистичних метрик використання журналів, окремих статей чи робіт певного автора).

Ткаченко І.А.,

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри фізики і астрономії та методики їх викладання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Краснобокий Ю.М.,

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент, доцент кафедри фізики і астрономії та методики їх викладання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Одним із важливих завдань сьогодення, яке постає перед суспільством, є вимога володіння базовими компетентностями ефективного використання інформаційних технологій у фаховій діяльності. Таке застосування має бути активним, адже під час професійної діяльності учитель будь-якої дисципліни не лише репродукує відомі